

Dobro vpeljan model gozdnih revirjev v Radljah

Maks SUŠEK*

Izvlaček

Sušek, M.: Dobro vpeljan model gozdnih revirjev v Radljah. *Gozdarski vestnik*, št. 1/1992. V slovenščini s povzetkom v angleščini.

Članek obravnava organiziranost in visokostrokovno gospodarjenje z gozdovi pri gozdnem obratu Radlje (12.500 ha gozdov). Navedena so strokovna načela, ki jih je potrebno upoštevati pri oblikovanju gozdnih revirjev in načela, ki jih mora revirni gozdar upoštevati pri gospodarjenju z gozdovi. Posebna pozornost je v prispevku posvečena strokovnim kadrom v revirjih.

Ključne besede: gozdni revir, revirni gozdar, gozdarski kadri.

1. UVOD

Gozdni obrat v Radljah je nastal leta 1947 na osnovi 4800 ha nacionaliziranih gozdov. Od leta 1963 do leta 1975 smo gospodarili z družbenimi in zasebnimi gozdovi na skupni površini 12.500 ha. Nato je z zasebnimi gozdovi gospodaril TOK gozdarstvo, z družbenimi pa TOZD.

Ne glede na pogoste spremembe je revir kot osnovna enota gospodarjenja z gozdom ostal v vseh organizacijskih oblikah. Sedaj, ko smo tik pred bistvenimi spremembami lastništva in gozdarske zakonodaje, je morda zanimiva naša izkušnja.

Namen tega prispevka je prikazati delovanje naših revirjev v minulem obdobju s ciljem, da tudi v bodoče ohranimo, kar se je pokazalo uspešno.

2. DELOVANJE REVIRJEV

Strokovne naloge naših revirjev so se oblikovale razvojno na osnovi odkrivanja novih resnic, prenosa znanja in zastavljenih

Synopsis

Sušek, M.: A Well introduced Forest Division Model in Radlje. *Gozdarski vestnik*, No. 1/1992. In Slovene with a summary in English.

The topic of the article is the organization and high professionalism in forest managing in the Radlje forest enterprise (12,500 hectares of forests). Professional principles which have to be taken into consideration in the forming of forest divisions and the principles a head of a division has to respect in forest managing have been stated. The attention is focused on the importance of experts employed in divisions.

Key words: forest division, division forester, forestry professionals.

ciljev. Osnovo pri oblikovanju funkcij revirjev je tvorilo postavljeno načelo, da mora biti vse v gozdarstvu podrejeno zakonitostim gozdnega ekosistema. V strokovnih krogih je to dejstvo sprejeto. Žal pa je v praksi še vse preveč ukrepov, ki kažejo na težnjo po pokoritvi in obvladovanju zapletenih ekosistemov. Gre za tiste gozdarje in lastnike gozdov, ki vidijo v gozdu predvsem kratkoročne koristi.

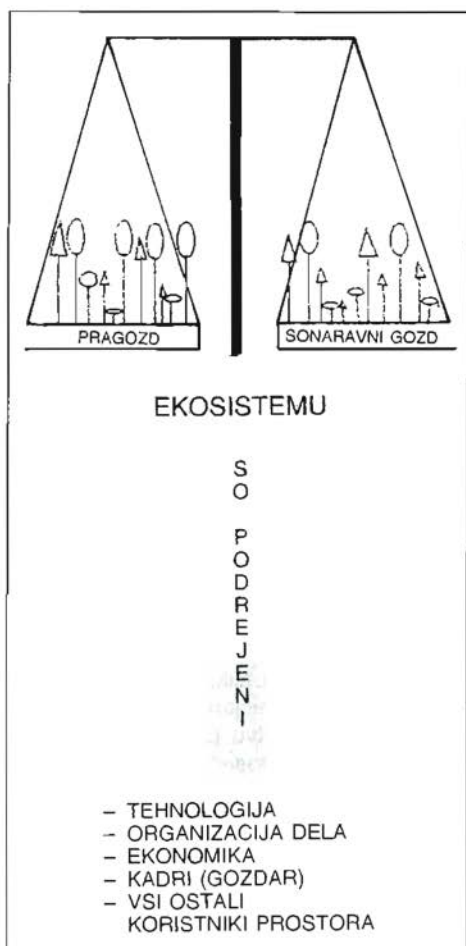
Slika 1 prikazuje, kako mora biti gospodarjenje z gozdom podrejeno gozdnemu ekosistemu, saj le to zagotavlja biološko ravnotežje v gozdu.

PREGLEDNICA OSNOVNIH NALOG V REVIRJU

Nadaljnja členitev navedenih funkcij bi pokazala še mnogo večjo pestrost in zahtevnost pri gospodarjenju z gozdovi v revirju. Primerjava med sektorji lastništva kaže, da ni bistvenih razlik v delovanju na biološkem področju, večje razlike so le pri organizaciji dela in na socioekonomskem področju.

Glede pomembnosti in strokovne zahtevnosti izstopa med vsemi funkcijami **odka-**

* M. S., inž. gozd., 62360 Radlje, Malgajeva 6, Slovenija

Slika 1: Odnos med gozdom in gozdarstvom

zovanje. To je osrednje konkretno strokovno opravilo v gozdnem revirju. Odkazovanje je opravilo, pri katerem moramo uporabiti vse strokovno znanje. Ob odkazilu drevja se sprožajo vsi miselni tokovi gozdno gojitvenega načrtovanja, sečnospravnih načrtov, psihosocioloških in socioekonomskih dejavnikov. In vse to se dogaja hkrati. To je čas ustvarjanja ali uničevanja. Šablone odpovedo, zahteva se velika kreativnost. V trenutku dejavno posežemo v združbo z namenom nekaj vzeti in jo vendar ohraniti čim bližje naravnim stvaritvam. Žal je človek v preteklosti večkrat spremenil naravne združbe. Tedaj je še potrebnejše kreativno delo – s ciljem vzgojiti sestoje iz

prizadetega stanja v naravnejše oblike. Odkazovalec v trenutku sproži ali zavre vse mehanizme sonaravnega gospodarjenja. Tako so lahko učinki za nadaljnji razvoj sestojev ugodni ali razdiralni. Glede na vse to sledi, da je odgovornost odkazovalca zelo velika.

Zato je revirnemu gozdarju potrebna velika mera strokovnosti in kreativnosti.

3. NAČELA OBLIKOVANJA IN DELOVANJA REVIRJEV

Pri oblikovanju in delovanju gozdnih revirjev so se pojavljale najrazličnejše zahteve. Izkušnje kažejo, da so se nekatere spreminjale, nekatere pa so ostajale ves čas pomembne. Te smo pri vseh organizacijskih odločitvah upoštevali kot načela:

Načelo celovitosti

Gozd je ekosistem. Vsak poseg v ta sistem vpliva usodno na njegov nadaljnji razvoj. Gozd pri konkretnem poseganju vanj specializiranega pristopa praviloma ne prenese brez posledic. Pri našem konceptu sonaravnega gospodarjenja je tudi pridobivanje neločljiv del gojitvene dejavnosti.

Optimalizacijo vseh funkcij gospodarjenja lahko dosežemo le z upoštevanjem vseh dejavnikov v trenutku izvedbe določenega ukrepa. Samo celovit pristop zajema vse elemente uspešnega gospodarjenja. Gozdni revir pojmuje kot celovito osnovno organizacijsko enoto z določeno površino, ki je odvisna od rastiščnih in sestojnih razmer. Tu gozdar hkrati izvaja vse funkcije gospodarjenja z gozdom. V zasebnih gozdovih se njegova dejavnost razširi še na razvojne cilje posestnikov.

Načelo samostojnosti

Na osnovi splošnih strateških usmeritev je gozdar pri konkretnem delovanju v gozdu dolžan samostojno ukrepati. Zaradi spoznanja, da naravne procese ni mogoče natančno načrtovati, odpadejo vse šablone. Uspehe lahko pričakujemo le od kreativnih ljudi, ker se kreativnosti ne da naučiti.

Gozd odlikuje velika pestrost. Številne rastlinske združbe se že na zelo majhnih površinah menjavajo in prepletajo. Veliko

kakovostne in količinske raznovrstnosti je v sedanjih sestojnih zgradbah. Pestrost ljudi z vsemi demografskimi zakonitostmi na našem področju zahteva prilagodljive pristope. Tudi krajinsko je to področje zelo pestro. Vse to potrjuje zahtevo po strokovno samostojni osebnosti revirnega gozdarja.

P	← RASTIŠČA
E	
S	← SESTOJEV
T	
R	← PREBIVALSTVA
O	
S	← KRAJINE
T	

ZAHTEVA V REVIRJU
STROKOVNO SAMOSTOJNO OSEBNOST

Načelo strokovnosti

Že bežen pregled navedenih nalog v revirju kaže na to, da potrebuje revirni gozdar veliko strokovnega znanja. Načrtovanje z odkazilom in kvalitetna izvedba vseh načrtovanih ukrepov ne prenesejo improvizacij. Gre za usodne odločitve nadaljnega razvoja sestojev in gozdov. Analize so pokazale, da je možno z umskim gospodarjenjem dolgoročno doseči 30–40 % večje količinske donose, vrednostne pa celo 50–60 % večje – ob upoštevanju vseh funkcij gozdov.

Že pri vrednotenju ožjih materialnih ciljev dobimo ogromne vrednosti. Povprečnemu radeljskemu revirju (1250 ha) lahko vrednost svojih gozdov, samo z vidika pridobivanja, v 100 do 120 letih povečamo za 32.000.000 DEM. Pri 2 % letni izkoristljivosti pomeni to za revir letno večji čisti prihodek 640.000 DEM. Že samo ta podatek kaže, s kakšnimi vrednostmi upravlja revirni gozdar. Zato smo predvideli in kadrovali za revirnega gozdarja dipl. ing. gozdarstva.

Načelo stalnosti

Poleg ožje strokovnosti mora revirni gozdar dobro poznati svoj revir. Glede na že

omenjeno pestrost potrebuje gozdar najmanj 5 let, da svoj revir dobro spozna. Šele od takrat naprej lahko zelo uspešno uporablja vso svojo strokovno znanje in kreativnost. Tudi značaj razvojnih procesov v gozdu zahteva spremljanje vseh uspehov in neuspehov v daljšem časovnem razdobju. Zato smo spodbujali stalnost kadrov v revirjih. Primerna plača, timsko delo, možnosti nadaljnega strokovnega razvoja, so med glavnimi spodbujevalci za doseganje tega cilja. Prepogosto menjavanje revirnih gozdarjev pomeni veliko zmanjševanje kvalitete dela in s tem uspehov v revirju.

Načelo načrtovalec = izvajalec

Načrtovanje zahteva poleg osnovnega znanja in informacij tudi veliko praktičnih izkušenj. Izkušnje lahko dobi gozdar najbolje takrat, kadar načrtovano spremlja osebno tudi pri izvedbi. Na osnovi kontrole in nadaljnje spremljave učinkov vseh vložkov pridobiva nove informacije. S primerjanjem načrtovanega in izvedenega se sprožijo miselni procesi, ki lahko prispevajo k smotrnosti in izboljšanju kakovosti nadaljnega vlaganja. Šele osebno spremljanje vseh vložkov in strokovne statistične obdelave resnično omogočajo nadaljnje strokovno delo. Na nivoju revirja, kjer se vsi načrtovani ukrepi konkretizirajo, si brez zahteve, da mora biti načrtovalec hkrati tudi izvajalec, ne moremo zamisliti smotrnih in uspešnih vlaganj.

Načrtovalec in izvajalec s kontrolo v isti osebi pomeni gotovo najsmotrnejši način strokovnega vlaganja. Pomeni pa tudi večjo gotovost, da bodo dela v celoti in kakovostno opravljena. Pri tem pa ne sme biti izključena objektivna kontrola od zunaj.

Povprečna velikost revirjev je 1250 ha z etatom 7400 m³. Vodja obrata, referenta in revirni vodje tvorijo strokovni kolegij. Delo je organizirano timsko.

Revirni vodja je v svojem revirju strokovno samostojen. Na osnovi gozdno gospodarskega načrta in letnega programa obrata gospodari revirni vodja samostojno. Je v resnici načrtovalec in izvajalec vsega v revirju. V pomoč mu je delovodja, ki pa velik del svojega delovnega časa posveti tudi lastnoročni izvedbi zahtevnejših del.

PREGLEDNICA OSNOVNIH NALOG V REVIRJU

Družbeni gozdovi	Zasebni gozdovi
<ul style="list-style-type: none">- Načrtovanje:<ul style="list-style-type: none">· sodelovanje pri gozdnogospodarskem načrtovanju,· gojitveno načrtovanje,· pridobivanja,· vzdrževanja,· investicij,· operativno:<ul style="list-style-type: none">- letno,- mesečno,- tedensko.- Izvedba vseh načrtovanih del:<ul style="list-style-type: none">· odkazovanje,· pridobivanje,· gojitvena dela,· vzdrževanje cest, objektov.- Organizacija dela v revirju:<ul style="list-style-type: none">· delavcev,· delovnih sredstev.- Izobraževanje delavcev na delovnem mestu- Evidenca vsega v revirju- Nega krajine:<ul style="list-style-type: none">· v ožjem smislu,· nega človeka:<ul style="list-style-type: none">- sodelovanje s krajani, KS in občino.- Kontrola:<ul style="list-style-type: none">· izvedbe del,· vseh dogajanj v revirju,· krajinskih dejavnikov.	<ul style="list-style-type: none">- Načrtovanje:<ul style="list-style-type: none">· sodelovanje pri gozdnogospodarskem načrtovanju,· gojitveno načrtovanje,· občasno in po potrebi lastnika tudi na področju pridobivanja,· vzdrževanja,· investicij,· izrabe prostora:<ul style="list-style-type: none">- s kmetijci,- z drugimi uporabniki prostora,- z urbanisti in projektanti (arhitekti).- Izvedba vseh načrtovanih del:<ul style="list-style-type: none">· odkazovanje,· gojitvena dela,· pridobivanje - v izjemnih primerih (10 % od celote),· vzdrževanje cest.- Organizacija dela v revirju:<ul style="list-style-type: none">· lastnikov in delavcev.- Izobraževanje lastnikov za delo v gozdu<ul style="list-style-type: none">- Evidenca vsega v revirju- Nega krajine:<ul style="list-style-type: none">· v ožjem smislu,· nega človeka: izobraževanje, svetovanje, ekskurzije, kulturna dela, rekreacija.- Kontrola:<ul style="list-style-type: none">· izvedbe del,· vseh dogajanj v revirju,· krajinskih dejavnikov.

4. NAČELA RAVNANJA Z GOZDOM

Osnova za delo v revirju je **načelo nege**, ki se izvaja s posebnim poudarkom na gozdu, krajini in človeku. Poleg tega osnovnega načela so se v tridesetletnem obdobju oblikovala še naslednja:

Načelo načrtovanja

Načrtovanje je osnova za vsak poseg v gozd, infrastrukturo in vse ostale elemente gospodarjenja.

Načelo sonaravnosti

Sedanje stanje sestojev je še v pretežni meri v velikem razkoraku z naravnimi združbami. Dosledno upoštevanje načel sonaravnosti je ena od najvažnejših zahtev revirnih vodij. Soustvarjati naravnejše združbe in pri tem optimalno in trajno koristiti del biomase ne prenese občasnega dela, ampak zahteva nenehno trdo strokovno delo.

Načelo sproščene tehnike gozdov

Usmerjanje naravnih sil k ciljnemu stanju zahteva sproščen način gospodarjenja. Na našem področju so se pojavljali najrazličnejši gozdno-gojitveni sistemi. V zadnjem obdobju pa se vse bolj prepletata prebiralni in skupinsko postopni način gospodarjenja. Vedno bolj pa pridobivata dve prvini, ki znatno povečujeta zahtevnost gospodarjenja. Gre za spoštovanje **individualnosti** in upoštevanje zahtev pri ravnanju s **krajino**. Tudi v daljšem časovnem obdobju ni naravno na istem prostoru vztrajati pri isti obliki gospodarjenja. Tako se bodo ti dve obliki s posebnim poudarkom na individualnosti in spoštovanju ekosistemskih zakonitosti med seboj prepletali tudi v prihodnje. Slutim, da gre že za novo izpopolnjeno tehniko obratovanja, ki si zasluži slovensko ime in lastno definicijo.

Načelo naravnih rastiščnih danosti

To načelo zahteva temeljite strokovne analize na prirastoslovnem in združenem področju. Vztrajne primerjave med današnjim in možnim stanjem gozdov gozdarja spodbujajo k intenzivnejšemu gospodarjenju.

Načelo kadrovanja

Izvedba del zahteva kvalitetnega gozdnega delavca. Revirni gozdar mora za dela pridobivati najprimernejše delavce. Zato je funkcija izbora trajna in zahtevna naloga.

Načelo organizacije dela

Revirni vodja kot neposredni organizator vseh del mora strokovno spremljati vsa opravila ter skrbeti, da so pravočasno in kakovostno opravljena.

Načelo izobraževanja

Uspehi gospodarjenja v revirju so v precejšnji meri odvisni od človeka, njegovega znanja in odnosa do gozda. Revirni vodja izobražuje svoje delavce ob odkazovanju in izvajanju del. Organizira tudi tečaje (krožke).

Načelo eksistence

To načelo je specifično v revirjih z zasebnimi gozdovi. V našem območju imamo posebno naseljitveno obliko – celke, ki so osnovne naseljitvene enote našega hribovskega področja. Gospodarjenju zgolj na ekonomskih načelih bi sledilo nenehno večanje kmetij, kar bi povzročilo razselitev gorskega sveta. Če pa želimo ohraniti sedanjo poseljenost (70 % gozdnatost) in kulturno krajino, so potrebni kmetijam dodatni vložki.

Poleg zagotavljanja rednih prihodkov deluje gozd v razvojni dinamiki kmetije kot ekonomski pufer. Kreativen revirni gozdar lahko veliko prispeva pri zelo pestrih ekstenzijskih problemih na kmetijah.

5. STROKOVNE ZAHTEVE KOT VODILO NARODNE KADROVSKE POLITIKE

Gozdovi Slovenije tako danes kot v bodoče močno vplivajo na kakovost našega življenja. Slovenci smo glede na reliefne in klimatske razmere še posebej odvisni od količine in kakovosti gozdov. Naše dosedanje delo je prispevalo k temu, da imamo Slovenci na področju gozdarstva kaj pokazati. Brez dobrih kadrov tega ne bi bilo. Zato je naša obveza, da v novi sistem vgradimo primerno kadrovske politiko na državni ravni.

Ohranitev gozdnih revirjev kot temeljne enote slovenskega gozdarstva daje realno osnovo za zadostno število gozdarskih strokovnjakov Slovenije. Zaradi velikega ugleda naše stroke zunaj sta še bolj potrebna znanje in kreativnost v bodoči gozdarski operativi in vseh ostalih institucijah. Populacija 500–600 dipl. inž. gozdarstva potrebuje za svojo regeneracijo letno 16–18 diplomantov.

6. PREDLOGI

Gospodarjenje z gozdom je komplicirano in pestro. Naš osnovni namen pa je gospodariti na načelih **trajnosti** in **sonaravnosti**. Razkorak med dejanskim in zelenim stanjem lahko smotno in kar najhitreje zmanjšamo samo s strokovnim delom. Pomem-

ba je tudi primerna organizacija dela. Dosedanje izkušnje pri delu v revirjih so bogate.

Vsa načela, ki so se oblikovala v preteklosti, so se na našem obratu v enaki meri uveljavila ne glede na lastništvo. Oblikovale so se le dodatne naloge v revirjih z zasebnimi gozdovi. Šlo je za dodatne dejavnosti, ki so bile potrebne za celovit razvoj gorskih kmetij. Na temeljne lastninske pravice do etatne mase gozdarji nismo imeli vpliva, ker je to bilo kmetom z zakonom odtujeno. Prav ta odtujena pravica pa je bistveno vplivala na večkrat nerazumljivo preziranje tudi strokovnega dela.

Na osnovi postavljenih dolgoročnih ciljev in vseh dosedanjih izkušenj naj bi se tudi v prihodnji organizaciji slovenskega gozdarstva ohranili gozdni revirji.

Povprečna velikost revirja naj bi bila 2000 ha (1300–2700). V družbenih gozdovih in na veleposestvih pa bi bili po potrebi bistveno manjši. Ta velikost še dopušča temeljitejše strokovno delo in dober pregled. Zagotavlja kontinuiteto potrebnih vlaganj in omogoča tam, kjer je to potrebno, intenzivnejše razvijati kmetije. Nadalje omogoča še aktivno delovanje na področju krajinske problematike.

Glede na potrebe po temeljitem strokovnem znanju naj bi bila ciljna strokovna izobrazba za vodje gozdnih revirjev diplomirani inženir gozdarstva.

Tam, kjer je to mogoče, bi morali tudi v prihodnje omogočiti nedeljivost dejavnosti (vseh funkcij). Načelo celovitosti se je do sedaj uveljavilo kot eno od najpotrebnejših pri gospodarjenju z dovolj velikimi gozdnimi predeli. Po potrebi je nujno oblikovati posebne naloge zaradi skrbi za razvoj gorskih kmetij.

7. SKLEPI

Gozdni ekosistem je zelo zapletena tvorba. V preteklosti je človek marsikje na obratu razgradil naravne gozdove. Zato so še danes velike razlike med ciljnim in sedanjim stanjem. S primernimi strokovnimi vložki želimo ta razkorak zmanjšati. Doseči moramo tako obliko dela, ki bo uskladila širše družbene interese in koristi lastnikov.

Gre za hkratno zadovoljevanje potreb na različnih nivojih. Ne glede na različne poglede do tega vprašanja pa trdim, da samo s temeljitim strokovnim delom lahko zado- stimo vsem interesom. Glede na dosedanje izkušnje je znanje dipl. ing. gozdarstva potrebno že na osnovnem nivoju pri konkretnem delu v gozdu. Zato bi tudi v bodoče ohranili gozdni revir kot osnovno organizacijsko enoto. Takšna mreža bi zagotavljala strokovno delo z vsemi slovenskimi gozdovi in tako omogočila doseganje zastavljenih ciljev na vseh področjih in nivojih. Zagotovila bi tudi reprodukcijo strokovnih kadrov, ker bi bila znana potreba trajnega števila gozdarskih kadrov v Sloveniji.

A WELL INTRODUCED FOREST DIVISION MODEL IN RADLJE

Summary

The Radlje forest enterprise was founded in 1947. Until 1975, the enterprise managed 12.500 hectares of forests and afterwards it was split into a private and a socially owned division. Despite all postwar organizational changes, the division has remained a basic complex organizational unit, which has had essential influence on the continuity of measures taken in the achieving of the aims set.

The basic guideline in the defining of the forest division roles was the principle that each managing factor should be subordinated to the forest ecosystem.

The basic principles of the forming of divisions and organizing of work there:

- The principle of complexity ensures the optimization in all spheres of forest managing;
- The principle of independence is being observed due to the arduousness, variety and the required creativity in forest managing;
- The principle of continuity has been introduced due to the establishment that time is an essential factor in the quality of professional work;
- The principle: a planner = a performer. The complicated forest ecosystem requires a cognitive approach based on an effective back information system.

The Functioning of Divisions in a Forest Enterprise

The average area of divisions is 1.250 hectares, with the annual cut of 7.400 m³. The work in the enterprise has been organized as team work. The head of the division works in the forest, in the region, observing the man in the environment. His operation is based on the principles of tending, with the emphasis on all the three stated factors. Forest tending has been extended on landscape tending. The head of the division also

has to take into consideration the following principles:

- the principle of planning (the necessity of the planning of each intervention in forest);
- the naturalistic principle;
- the principle of natural regeneration;
- the principle of the selection of the right tree species regarding the natural site;
- the principle of unforced silvicultural technique;
- the principle of observing natural site conditions;
- the principle of optimal personnel policy;
- the principle of reasonable organization;
- the principle of education (forest workers, forest owners);
- the principle of the existence of a farmer and a worker.

Forest divisions should also be preserved in the future. It is recommended that the area of a division be about 2.000 hectares (1.300-2.700 hectares) with its head - a university graduate in forestry. The preserving of divisions as basic forestry organizational units in Slovenia demands a corresponding number of forestry professionals. The precondition for the annual regeneration of a population of 520 forestry engineers is 15 new graduates per year.

The above stated principles should also be taken into consideration in the future forming of divisions. In the forests consisting of small private estates in mountainous regions, additional tasks should also be taken in respect - in the sense of complex agricultural development.

PRAGOZD - BOLNIŠNICA ZA »ZASMREČENE« GOZDARJE

Karikatura: Gorazd Mlinšek